

Foto: Lars Igesund

Rapportering 2023 for Fairtrade Norge

”En av Etisk handel Norges styrker er flerpartssamarbeidet.”

Til lesere av rapporten

Etisk handel Norge er et flerparsinitiativ som gjør det mulig å møte komplekse og utfordrende problemstillinger virksomheter ikke kan takle alene. Den nye åpenhetsloven setter krav til virksomheters aktsomhetsvurderinger i egen virksomhet, i leverandørkjeden og hos forretningsforbindelser.

Aktsomhetsvurderinger blir styrket gjennom interessentdialog. Her spiller våre medlemsorganisasjoner en viktig rolle, både som part i Etisk handel Norges flerpartssamarbeid og som interessent i aktsomhetsvurderingene. Våre medlemsorganisasjoner bidrar med spisskompetanse og ressurser, ved å være pådrivere i rettighetsarbeid og politisk påvirkning, og ved å bidra til å styrke oppslutningen om etisk handel. I tillegg er organisasjonene forpliktet til å følge Etisk handel Norges prinsipperklæring om bærekraftig forretningspraksis (Responsible business conduct).

Organisasjonene i Etisk handel Norge er forskjellige og har dermed også ulikt fokus. For eksempel er arbeidstakerorganisasjoners viktigste mål å styrke fagforeninger og arbeidstakeres rettigheter, og i Etisk handel Norge kan de dele sin kompetanse om dette viktige temaet med andre medlemmer. Frivillige organisasjoner har verdifull kunnskap om lokale forhold og samarbeidspartnere i produsentland og de kan gjennomføre kampanjer for å skape bred oppmerksomhet. Arbeidsgiver- og interesseorganisasjoner kan ta tak i problemstillinger medlemmene har felles og slik initiere prosjekter på vegne av mange Etisk handel Norge-bedrifter.

Denne rapporteringsmalen er laget slik at den skal kunne brukes av alle medlemsorganisasjoner som ikke er omfattet av åpenhetsloven – interesseorganisasjoner, arbeidsgiverorganisasjoner og fagbevegelsen. Den enkelte organisasjons rolle og fokus vil bestemme hvor detaljert de enkelte spørsmål kan besvares.

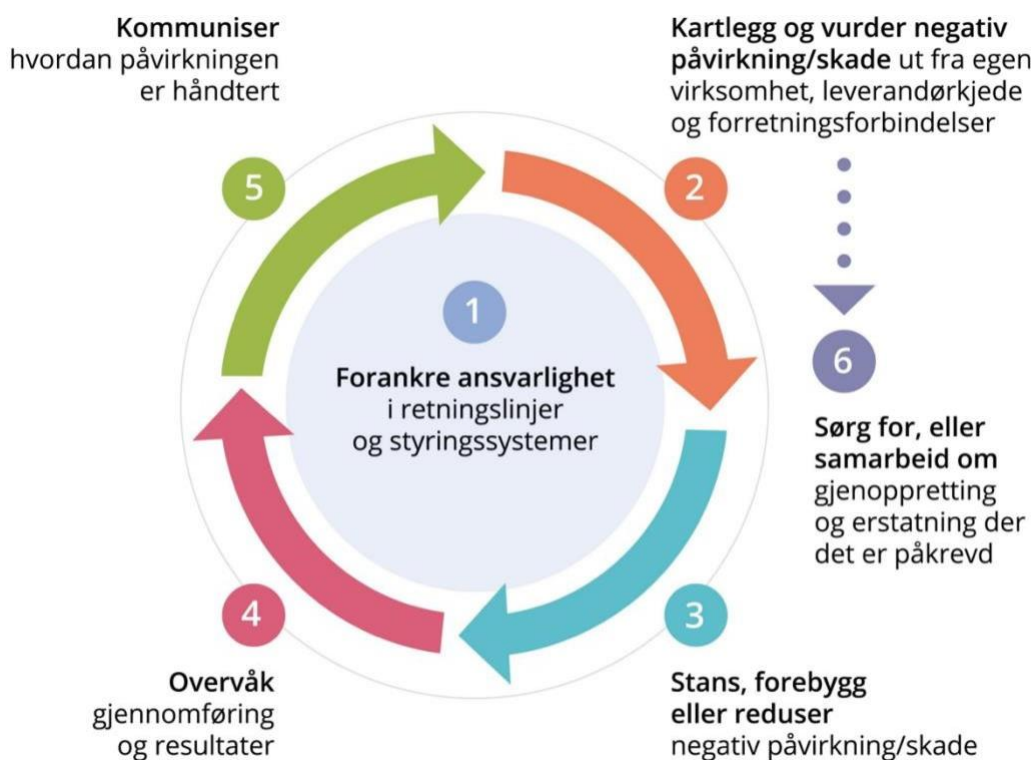

Heidi Furustøl
Daglig leder Etisk handel Norge

Aktsomhetsvurderinger

Denne rapporten er bygget rundt FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

Modellen har seks trinn som beskriver hvordan virksomheter kan jobbe for mer ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis. Å være god på aktsomhetsvurderinger betyr ikke at en virksomhet ikke har negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, men heller at virksomheten er åpen og ærlig om utfordringer og håndterer dette på best mulig måte i samråd med sine interessenter. Denne rapporten er delt inn i kapitler basert på denne modellen.

Dokumentasjonskrav

For å sikre kvalitet og fremgang i arbeidet med etisk handel må følgende 3 krav etterleves:

- 1.** Policy for egen virksomhet som reflekterer Etisk handel Norges prinsipperklæring. Minimumskrav er en lenke til prinsipperklæringen på egne nettsider.
- 2.** Rutiner for leverandører og samarbeidspartnere som viser hvordan inngåelse av nye partnerskap utføres.
- 3.** Handlingsplan. Utfylling av punktene i denne rapporten under trinn 4, inkludert status.

Trinn 1: Forankring av ansvarlighet

Om organisasjonen

Organisasjonsnavn:

Fairtrade Norge

Type organisering:

Stiftelse

Beskrivelse av virksomheten:

Fairtrade Norge arbeider for å gjøre det enkelt for forbrukere og virksomheter å ta bærekraftige valg. Vår visjon er en verden hvor handel og næringsliv fremmer rettferdighet og bærekraftig utvikling for alle.

Fairtrade er en internasjonal sertifiseringsordning for rettferdig handel og er blant sertifiseringene med høyest tillit og anerkjennelse blant forbrukere globalt. Vi jobber med nærmere to millioner bønder og arbeidere verden over. Gjennom Fairtrade-standardene stilles det økonomiske, sosiale og miljømessige krav for å sikre menneske- og arbeidstakerrettigheter, samt klimahensyn, gjennom hele verdikjeden.

Fairtrade sertifiserer høyrisiko-varer som kaffe, bananer, te, sukker og kakao. Med strenge standarder og en uavhengig tredjepart som sertifiserer, utgjør Fairtrade et rammeverk for bærekraftig produksjon og mer rettferdig handel med råvarer dyrket av småskalabønder og arbeidere i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Fairtrade International (FI) innehar spisskompetanse på menneskerettigheter, arbeidsforhold og kvinners rettigheter m.m. De internasjonale Fairtrade-standardene innebærer at de sertifiserte produsentene blant annet får økt markedsadgang, tryggere arbeidsforhold og mottar en minimumspris for råvarene sine. Bedre økonomi og arbeidsforhold gir bønder og arbeidere mulighet til å ta styring over eget liv, planlegge framtiden og bidra til positiv utvikling i lokalmiljøet.

Stiftelsen Fairtrade Norge ble etablert i 1997. Hvert nasjonale landkontor - som Fairtrade Norge (FTN) - skal være en aktiv pådriver og tilrettelegger for økt forbruk av Fairtrade-merkede produkter i sitt marked. FTN er en kunnskapsleverandør for myndigheter, private aktører og offentlig sektor, media og andre relevante bransjeorganisasjoner. FTN har kunnskap om råvarehandel i verdikjeden og er rådgiver for risikohåndtering ved innkjøp i dagligvaresektoren, næringsliv og offentlig sektor.

Organisasjonens størrelse:

Antall ansatte: 5

Omsetning (NOK): 12.000.000

Land som omfattes av prioriterte programmer/prosjekter:

Over 70 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika

Kontaktinformasjon for rapporten:

Kontaktperson: Odd Michael Stavnes

Epost: oms@fairtrade.no

Telefon: +47 913 69069

Innmeldingsår i Etisk handel Norge:

2010

Forankring i organisasjonen

Beskriv hvordan etisk handel er forankret i organisasjonen:

Navn og stilling på øverste leder med etisk handel som en del av sitt hovedansvar:

Tone Faugli, daglig leder

Strategier og langtidsplaner som omhandler etisk handel, 2 dokumentasjonskrav som følger:

1. Policy for egen virksomhet, sett inn lenke. Minimum lenke til Etisk handel Norges prinsipperklæring:

https://files.fairtrade.net/2019_FairtradeOrganizationCode.pdf

Fairtrades visjon er en verden der alle bønder og arbeidere kan nyte godt av sikre og bærekraftige levekår, realisere sitt potensial og ha mer innflytelse over sin egen framtid.

Den overordnede misjonen som FI og FTN jobber for å oppnå, er å knytte forbrukere og råvareprodusenter i regioner med høy fattigdom tettere sammen, fremme mer rettferdige handelsbetingelser og sette fattige bønder og arbeidere i stand til selv å bekjempe fattigdom, styrke sin posisjon og ta mer kontroll over egne liv. Vårt overordnede mål og samfunnseffekt er å bidra til fattigdomsreduksjon blant råvareproduserende bønder og arbeidere i Sør.

Fairtrade Norge er en del av Fairtrade International (FI) og følger den internasjonale Code of Conduct. https://files.fairtrade.net/2019_FairtradeOrganizationCode.pdf

FI sin policy gir klare rammer for hvordan vi implementerer våre verdier, prinsipper, retningslinjer og prosedyrer på tvers av vårt arbeid som et globalt system, og for å sikre at vi opererer med høye standarder for atferd, ansvarlighet og etikk. Policyen tar sikte på å levere på Fairtrades visjon og oppdrag: å få internasjonal handel til å fungere bedre for bønder og arbeidere, og oppnå bedre levebrød for produsenter, og opprettholde og fremme menneskerettigheter og verdighet for alle, samtidig som miljøhensyn ivaretas.

Retningslinjene omfatter blant annet temaer som integritet, partnerskap, menneskerettigheter, miljø og klima, ansvarliggjøring, varslingskanaler, innkjøpsprosedyrer og levelønn. Policyen er godkjent og overvåket av Fairtrade Internationals styre og generalforsamlingen.

2. Rutiner for leverandører

Trinn 2: Kartlegging av risiko

Rutiner for leverandører og samarbeidspartnere

Beskriv hvordan virksomheten innlemmer hensynet til etisk handel når nye leverandører og samarbeidspartnere velges:

Våre handlinger reflekterer våre verdier når det gjelder rettferdig og bærekraftig handel. Under følger et utdrag fra våre internasjonale retningslinjer oversatt til Norsk.

8.1 Anskaffelses policy

Som medlem av Fairtrade International, er Fairtrade Norge, sammen med de andre nasjonale Fairtrade-organisasjonene, underlagt FI sin Code of Conduct. Denne sier at alle medlemmene skal operere med tydelige, transparente og åpne prosesser ved anskaffelser (eller utstedelse av anbud der dette gjelder) for forsyninger, utstyr produkter og tjenester, og sørge for at kontrakter er håndtert med god administrativ praksis og sunn forretningsmessig vurdering. Medlemmene forplikter seg til å handle rettferdig og transparent med sine leverandører, inkludert å betale rettferdige priser. Fairtrade medlemmers egne etiske retningslinjer vil gjelde for anskaffelse av varer og tjenester (inkludert forvaltning av kontrakter og tilskudd) for å styre opptreden, adferden, og handlingene til medlemmenes styrende organer, ansatte eller relaterte parter, og for å unngå interessekonflikter eller konflikter knyttet til egeninteresse. Medlemmenes anskaffelses-policy skal sørge for åpen og transparent prosess for alle kontrakter eller anbud for varer eller tjenester over en avtalt verdi, som fastsatt av deres egne styringsstrukturer.

8.2 Etikk og Fairtrade innkjøp

Medlemmer oppfordres til å følge beste praksis ved anskaffelse av etiske, bærekraftige og Fairtrade-sertifiserte varer og tjenester til sine kontorer, arrangementer, eller andre aktiviteter, når disse er tilgjengelig i deres lokale marked. Der Fairtrade-sertifiserte varer ikke er tilgjengelig, eller for produkter og tjenester som for øyeblikket ikke dekkes av Fairtrade-standarder, skal medlemmer anvende etiske og bærekraftige kriterier, eller andre relevante anerkjente sertifiseringer der det er mulig. Medlemmer oppfordres til å søke ut varer og

tjenester fra selskaper som er i stand til å demonstrere deres forpliktelser og handlinger for å fremme positiv sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft, sammen med andre hensyn, så som prishensyn, som del av enhver evaluering av leverandøralternativer.

8.3 Levelønn

Medlemmer skal promotere og opprettholde betaling av levelønn både internt og i relasjon til eventuelle tjenesteleverandører og anskaffelses-policyer. Som et minimum vil medlemmer sikre at de kjøper fra, og samarbeider med, organisasjoner som er i stand til å demonstrere fullt samsvar med relevant nasjonal lovgivning som regulerer minstelønnsnivåer. Ettersom den nasjonale minstelønnen i mange land fremdeles er under fattigdomsgrensen eller en anstendig levelønn, skal medlemmer strebe etter å betale over minimums- eller industristandardpriser når det er nødvendig og mulig, og anvende tilgjengelige utregninger av levelønn der disse eksisterer. Medlemmer oppfordres til å støtte koalisjoner og plattformer etablert i deres operasjonelle hovedland/region, for å forbedre lønnsnivåer for å lukke eventuelle gap mellom eksisterende nivåer og referansenivåer for levelønn, så godt de kan, i henhold til deres størrelse og kapasitet.

8.4 Miljømessig styring og påvirkning

I anerkjennelse av den globale miljø- og klimakrisen verden står overfor, forplikter FI sine medlemmer seg til å integrere bærekraftstiltak og forebygging av klimaendringer, samt kontinuerlig forbedre organisasjonens miljøpåvirkningsarbeid i arbeidet med å forbedre levebrødene for småskalabønder og arbeidere gjennom en bedre handel. Gitt behovet for øyeblikkelig handling for å adressere miljø- og klimaendringer, skal medlemmene forplikte seg til arbeid med bærekraft og forbedrede miljøresultater i deres egne interne operasjoner, og søke etter å minimere negative miljøpåvirkninger så langt det er mulig i forhold til deres størrelse, arbeidets natur og innflytelse. Dette inkluderer reise, kontor og forvaltning av eiendom, anskaffelse av varer og tjenester, arrangementer, møter, eller bruk av kjøretøy og utstyr. Medlemmer skal oppfordre deres ansatte eller andre kontraktsparter til å være ansvarlige i deres egen adferd og deres bruk av naturressurser etter beste evne.

Mer informasjon og detaljer er tilgjengelig her:

https://files.fairtrade.net/2019_FairtradeOrganizationCode.pdf

Oversikt over eksisterende leverandørkjede

Beskriv hva organisasjonen har gjort for å kartlegge risiko for brudd på retningslinjene for etisk handel til de viktigste varer og tjenester som kjøpes inn?

Fairtrade Norge har et begrenset innkjøp da vi er en liten organisasjon som ikke kjøper inn råvarer, videreforedler eller selger produkter videre. Der det er mulig kjøper vi Fairtrade produkter fremfor andre produkter. Vi anser jordbruksprodukter som størst risiko for brudd på retningslinjene. Bomull (T-skjorter og handlenett), kaffe, te, banan, sjokolade og blomster som handles inn er Fairtrade sertifisert (når det finnes) og ofte også økologisk. Papiret og oppvaskmiddelet vi bruker er miljømerket (Svanemerket eller EU blomsten). Distributør og logistikkpartner til vår leverandør av kontorrekvisita er sertifisert Miljøfyrtårn. Vi opplyser våre leverandører at vi er medlem av Etisk Handel Norge og at vi forventer at de følger etiske retningslinjer.

Hvis kartlagt, beskriv de viktigste utfordringene som er identifisert og hvilke produsentland som anses å være knyttet til høyest risiko:

Menneskerettigheter, miljø- og klimarisiko er utbredt i globale leverandørkjeder. Fairtrade har utarbeidet et eget risikokart, som viser vår nåværende forståelse av de mest fremtredende menneskerettighets- og miljøspørsmålene i leverandørkjedene og geografiene der vi jobber. Her kan man søke på både risikoland, risikoprodukter og risikoområder. Informasjonen i dette kartet vil bli oppdatert med jevne mellomrom.

Fairtrades Risikokart er tilgjengelig her: riskmap.fairtrade.net

Hvilke etiske krav som er mest utsatt for brudd:

1. Barns rettigheter
2. Klima
3. Diskriminering
4. Tvangsarbeid
5. Likestilling
6. Arbeideres rettigheter og vilkår
7. Levelønn og leveinntekt
8. Vannkvalitet og -forbruk
9. Biologisk mangfold

Nedenfor beskrives noen eksempler på utfordringer innen et utvalg av disse risiko-områdene.

Barns rettigheter:

Barnearbeid, risiko for helse og andre brudd på barns rettigheter er vanlige i mange land og gjennom den globale leverandørkjeden. Det er estimert at 160 millioner barn verden over – hvorav 70% av dem er i jordbrukssektoren – er involvert i arbeid som truer deres helse og sikkerhet eller avbryter deres skolegang. Brudd på barns rettigheter har mange rotårsaker, men diskriminering og fattigdom er de mest utbredte. Gitt de lave inntektene og lønningene på gårder, gruver, og tekstilfabrikker er det mange husholdninger som sliter med å gi tilstrekkelig næring og utdanning til sine barn. For eksempel, når kaffeprisene faller, søker voksne i gårdshusholdninger arbeid utenfor gården for å kompensere for den lave inntekten fra kaffe, noe som fører til at barn og unge blir ansvarlige for gården hjemme.

Klima:

Jordbruks- og matproduksjonssystemer er ansvarlig for 31% av menneskeskapte utslipp av drivhusgasser, ifølge FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO). Avhengig av produktet, kommer de største utslippskildene fra avskoging, gjødselbruk, prosessering, transport eller detaljhandel.

Avskoging er en betydelig bidragsyter til klimaendringer og skyldes hovedsakelig avskoging for jordbruk – 73% av all global avskoging skyldes utvidelse av jordbruksområder.

Levelønn og leveinntekt:

Omtrent 432 millioner småskalagårder produserer rundt 46% av verdens mat. Til tross for deres betydelige bidrag, antyder forskning at de fleste sliter med å tjene nok til å dekke grunnleggende behov – mat, bolig, helsetjenester, utdanning, transport og sparing. Mangelen på en anstendig levelønn eller leveinntekt er spesielt utbredt innenfor kaffe-, kakao-, og sukkerproduksjon, men småskalabønder i mange verdikjeder sliter med utilstrekkelig inntekt.

Fattigdom – Lave priser, mangel på alternative inntektskilder, og et svakt offentlig sikkerhetsnett setter millioner av jordbruksfamilier i fattigdom. Forskning antyder at blant de største kaffeproduserende landene i 2018-2019, var det bare bønder i Vietnam og Brasil som i gjennomsnitt tjente nok fra kaffeproduksjonen til å unnslippe fattigdom.

I de største kakaoproduserende landene, Ghana og Elfenbenskysten, lever mellom 30- 58% av jordbruksfamiliene i ekstrem fattigdom. «Sharecroppers» er en spesielt fattig gruppe som ofte mottar mindre enn halvparten av det de trenger som levebrød fra deres produksjon. Blant sukkerrørbønder på Fiji og Filippinene er inntektene under minstelønnen. Blant kvinnelige risbønder i Pakistan er det rapportert over 80% alvorlig mangel på matsikkerhet.

Usikkerhet – Prisvolatilitet er en annen viktig årsak til den økonomiske usikkerheten mange småskalabønder står overfor. Volatiliteten er spesielt sterk innen kaffe, en av verdens mest omsatte råvarer, som er sterkt påvirket av værforhold og spekulativ futures-handel på New York og London børsen- En annen råvare som også lider av ekstrem prisvolatilitet er vanilje.

I tillegg til å håndtere prisrisiko, må småskalabønder håndtere risiko knyttet til inflasjon i produksjonskostnader og avlingstap på grunn av vær, skadedyr eller feil under transport.

Gjeld – Småskalabønder tar ofte opp gjeld for å dekke familiens og gårdens behov. Dette kan resultere i en uunngåelig syklus av økende fattigdom. For eksempel, småskala kakaobønder i Vest-Afrika må ofte forhåndsselge kakaoen sin til en lavere pris for å finansiere høstingen og transporten. I India er personlig gjeld en av forklaringene for det høyet nivået av selvmord blant småskalabønder av forskjellige råvarer, inkludert sukker, bomull og ris.

Mer informasjon er tilgjengelig her: <https://riskmap.fairtrade.net/salient-issues/living-income>

Tre nøkkelbudskap

Fairtrade sitt risikokart tilbyr **tre nøkkelbudskap** for aktsomhetsarbeidet til forhandlere, merkevarer, produsenter og handelsmenn:

- 1. Ta hensyn til alle menneskerettigheter:** Risikovurderinger må dekke alle menneskerettigheter, ettersom ulike risikoer er sterkt sammenkoblet og påvirker hverandre gjensidig. For eksempel er fattigdom ofte en pådrivende faktor til barnearbeid. Dette følger veiledning fra FN og OECD.
- 2. Analyser rotårsaker:** Risikovurderinger må inkludere en analyse av rotårsaker og en vurdering av selskapets eget forretningsmodell, retningslinjer og praksis, fordi aktørene i leverandørkjeden er avhengig av hverandre. For eksempel kan downstream prispraksis bidra til fattigdom, barnearbeid og andre uheldige praksiser i begynnelsen av verdikjeden
- 3. Engasjement i meningsfull dialog med interessenter:** Troverdige risikovurdering er i stor grad avhengig av uavhengig forskning og statistikk, men også av meningsfull dialog med berørte (og potensielt berørte) interessenter, i samsvar med OECD-retningslinjer

Trinn 3: Tiltak for å minimere risiko for brudd på arbeidstakeres rettigheter, menneskerettigheter, miljø og dyrevelferd

Har virksomheten i rapporteringsåret gjennomført tiltak for å styrke arbeidstakeres rettigheter, menneskerettigheter, miljøhensyn eller antikorrupsjon utenfor Norge?

Ja

Hvis ja, beskriv kortfattet de viktigste prosjekter/programmer/tiltak:

Fairtrade er en internasjonal merkeordning som gjennom handel styrker bønder og arbeidere i fattige land. Fairtrade har valgt å basere systemet på standarder og tredjepartssertifisering og -kontroll fordi det skal være så utviklingsfremmende, forutsigbart og solid som mulig, for både bønder/arbeidere, handelsleddet og forbrukere. Arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter og miljøhensyn er viktige elementer i disse standardene. Standardene utarbeides av Fairtrade International.

Våre viktigste tiltak i forhold til noen av de største risikoområdene:

1. Barns rettigheter
2. Klima
3. Diskriminering
4. Tvangsarbeid
5. Likestilling
6. Arbeideres rettigheter og vilkår
7. Levelønn og leveinntekt
8. Vannkvalitet og -forbruk
9. Biologisk mangfold

Tiltak i forhold til barns rettigheter:

Fairtrade arbeider i leverandørkjeder der risikoen for barnearbeid er høy, som er akkurat der vårt arbeid er mest nødvendig. Fairtrades tilnærming til forebygging av barnearbeid er menneskerettighetsbasert og inkluderende, og retter seg direkte mot rotårsaker. Undersøkelser viser at adresseringen av barnearbeid blant Fairtrade-sertifiserte bondeorganisasjoner har positive effekt.

Vi støtter innsatsen til bondeorganisasjoner, plantasjer og andre organisasjoner som bruker innleid arbeidskraft om å bruke en tilnærming basert samarbeid og på fellesskap, for å identifisere, forebygge og remediere eventuell misbruk og utnyttelse av barn. Vi streber for å legge til rette for dialog mellom produsentorganisasjoner, myndigheter, handelsmenn og sivilsamfunnsorganisasjoner, slik at løsninger skapt på lokalt nivå kan skaleres opp.

Når barnearbeid oppdages, handler Fairtrade for å beskytte de pårørte personene, samarbeider med nasjonale aktører, NGOer og produsentorganisasjonen for å remediere og forebygge ytterligere tilfeller. Hvis barnearbeid eller andre hendelser med manglende overholdelse av Fairtrade-standarder oppdages via en revisjon, vil den uavhengige revisoren FLOCERT, godkjenne korrektive tiltak og kontrollere gjennomføringen.

Se mer her: <https://riskmap.fairtrade.net/salient-issues/child-rights>

Tiltak i forhold til klima:

Fairtrade bruker en rekke tilnærminger for å promotere reduksjonen av klimautslipp hos bondeorganisasjoner og plantasjer. Undersøkelser viser at Fairtrade-sertifisering en positiv innvirkning på bønders og bondeorganisasjoners kunnskap om og praksis knyttet til klimaendringer.

Fairtrade-standardene er av en tiltakene og inkluderer flere krav om temaer knyttet til klimaendringer. Dette inkluderer blant annet miljøstyring, avskoging, energiforbruk og miljørisikoanalyser, og klimatilpasning.

Totalt utgjør miljøkriterier en fjerdedel av alle kriteriene for kooperativer og en tredjedel av alle kriteriene for plantasjer. Fairtrade har i nyere tid utvidet antallet og omfanget av miljøkriterier, spesielt for de som produserer kaffe og kakao.

Standarder, krav og revisjoner alene ikke tilstrekkelig for å håndtere klimaendringene. Fairtrade nærmer seg derfor klimaspørsmål på flere måter, inkludert:

- **Opplæring:** Fairtrade tilbyr opplæring i tiltak for å bremse, samt tilpasse seg, klimaendringene. Opplæring tilbys kooperativer og plantasjer av Fairtrades produsentnettverk i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Fairtrades Climate Academy-programmet, som for tiden fokuserer på Afrika, har nådd ut til nesten 19 000 bønder, inkludert 5 000 kvinnelige bønder. Online opplæringsmateriell gjøres tilgjengelig for alle sertifiserte enheter.
- **Betaling:** Fairtrade-premiumen og minimumsprisene lar kooperativer og arbeidere investere i bedre landbrukspraksis eller klimatilpasning. For å stimulere til økologisk produksjon får økologiske produsenter også en ekstra betaling. Ytterligere informasjon om Premium-tildeling finner du på nettsiden til Fairtrade International.

Mer informasjon om Fairtrades arbeid med klimaspørsmål:

Tiltak i forhold til levelønn og leveinntekt:

Ifølge forskning gir Fairtrade-sertifisering økonomiske fordeler for bøndene og bidrar til økt stabilitet og prissikkerhet i perioder med markedssvingninger. (Review of research on Fairtrade from 2015-2020: https://files.fairtrade.net/publications/Fairtrade_Evidence-mapping-full-report.pdf, 2022, side 30)

1. Forebyggende og avbøtende tiltak

Fairtrade har som mål å tette gapet mellom dagens lønn/inntekt og en anstendig levelønn og leveinntekt, og bruker en rekke ulike verktøy og intervensjoner for å nå dette målet. Fairtrade-standardene er ett av disse verktøyene. Standardene inkluderer flere krav knyttet til leveinntekt:

- *Fairtrade minimumspriser* gir bøndene et sikkerhetsnett mot svingninger i markedsprisene. Virksomheter må betale produsentene Fairtrades minimumspris, eller markedsprisen når den er høyere. Minimumsprisene tar sikte på å dekke kostnadene ved bærekraftig produksjon og gjennomgås jevnlig i samråd med produsenter og forhandlere. For noen få varer – blomster, urter, urtete, krydder og sukkerrør – er det praktisk talt umulig å sette en minimumspris gitt antall variabler, kvaliteter og produksjonsområder. I disse tilfellene bruker Fairtrade krav i andre, produktspesifikke standarder for å sikre at produsentene drar nytte av andre aspekter ved standarden.
- *Fairtrade Premium* betales på toppen av prisen, og er en ekstra betaling kooperativer kan bruke til å investere i økt produktivitet, økte inntektsmuligheter eller prosjekter knyttet til samfunnsutvikling. Ved hver Fairtrade-sertifisert kooperativ bestemmer bøndene hvert år demokratisk hvordan de skal bruke Premium-pengene sine.
- *Demokratisk beslutningstaking*: Fairtrade-standardene krever også at kooperativene opprettholder demokratiske strukturer, åpen og transparent administrasjon og god finansiell rapportering. Dette hjelper medlemmene og styret med å drifte kooperativene, slik at det tjener deres behov, og slik at Fairtrade-fordelene når ut til alle organisasjonens medlemmer og arbeidere.
- *Finansiering*: Fairtrade-standardene oppfordrer forhandlere til å tilby produsentorganisasjoner forhåndsfinansiering noe som kan hjelpe dem med å få lån på bedre vilkår. Ofte godtar långivere selve sertifiseringen som et tegn på pålitelighet, noe som forbedrer tilgangen til kreditt for sertifiserte organisasjoner.
- *Kooperativ*: Fairtrade krever at småskalabønder danner demokratiske organisasjoner/kooperativer og støtter dem i dette arbeidet. Sterke kooperativ kan skape verdier for medlemmene gjennom økt forhandlingsstyrke, tjenestelevering, prosessering og delte kjøp som reduserer kostnadene for frø, transport og andre innsatsfaktorer.

Forskning tyder på at Fairtrade forbedrer inntektsnivået, trivselen og motstandsdyktigheten til kooperativene. Gårdshusholdninger som er en del av Fairtrade-sertifiserte kooperativer har bedre økonomisk motstandsevne enn sine kollegaer som ikke er en del av Fairtrade.

Effekten av Fairtrade-standardene avhenger delvis av volumet av Fairtrade-salg, da etterspørselen er langt lavere enn det faktiske tilbudet av Fairtrade-sertifiserte varer. For eksempel kan Fairtrade-sertifiserte kaffeforeninger og kooperativer selge bare en fjerdedel av sin produksjon på Fairtrade-vilkår, selv om hele volumet kan sertifiseres. Det samme ser vi innen bananer (tre femtedeler solgt på Fairtrade-vilkår), kakao og sukker (en tredjedel) og te (en tidel). I Fairtrade Norge er derfor en viktig oppgave å øke volumet.

Mer informasjon er tilgjengelig her: <https://riskmap.fairtrade.net/salient-issues/living-income>

Nedenfor beskrives noen av de mest sentrale Fairtrade-standardene, som skal være på plass for at man skal kunne bli Fairtrade-sertifisert. I tillegg er det krav til stadig utvikling og forbedring.

Fairtrades standarder for bondekooperativer og plantasjer:

- Kooperativer/plantasjer har krav på rettferdig betaling for det de dyrker. Fairtrade har satt en minimumspris for de fleste råvarer, og betalingen kan aldri gå under denne. Minimumsprisen er fastsatt på bakgrunn av prisnivået på levekostnader og innsatsfaktorer i produksjonen i hvert enkelt land og produktgruppe.
- I tillegg til råvarebetalingen, får kooperativer/plantasjearbeidere en såkalt Fairtrade-premium; en ekstra sum penger per kilo/liter/stilk som forvaltes av bøndene og arbeiderne selv i demokratisk fellesskap.
- Bønder skal være organisert i kooperativer (samvirker) som driftes etter demokratiske prinsipper. Kvinner skal være representert i kooperativledelsen.
- Alle plantasjearbeidere skal ha arbeidskontrakter, stillingsbeskrivelser, faste lønnsutbetalinger og minst nasjonal minstelønn.
- Alle skal ha rett til å fagorganisere seg og drive kollektive lønnsforhandlinger.
- Kvinnelige plantasjearbeidere har krav på minst to måneder lønnet barselpermisjon (skal i tillegg øke med en uke årlig inntil den når tre måneder), og ammepauser når de er tilbake på jobb.

-
- Tvangs- og barnearbeid er ikke tillatt og organisasjonen har utviklet et "Child Labour Monitoring and Remediation System"
 - Arbeidsplassen skal være så trygg som mulig, og nødvendig verneutstyr skal brukes. Ansatte som er gravide, ammer, er under 18 år eller har kroniske sykdommer skal ikke utføre risikoarbeid.
 - Diskriminering på grunnlag av politisk ståsted, etnisitet, religion, kjønn, seksuell legning eller annet skal ikke finne sted.
 - Produksjonen skal foregå så miljøvennlig som mulig. Det er bl.a. krav om redusert sprøytemiddelbruk, rensing av utslippsvann og tiltak mot jorderosjon, og det oppfordres til og gis utdanning i hvordan legge om til økologisk jordbruk.

Styrke oppslutningen om etisk handel

Har virksomheten i rapporteringsåret gjort tiltak for å styrke oppslutningen om etisk handel:

Ja

Hvis ja, beskriv kortfattet de viktigste tiltakene:

- Veiledning og rådgivning av eksisterende og potensielle lisenstakere samt innkjøpere i privat og offentlig sektor vedrørende blant annet avskoging (EUDR), klima-fotavtrykk og Fairtrade sitt klimaarbeid, naturavtalen, grønnvasking og levelønn/leveinntekt basert på henvendelser.
- I 2023 satte vi viktige temaer på dagsorden:
 - Betydningen av handel som utviklingsfremmende tiltak
 - Anstendig betaling og levelønn/leveinntekt
 - Fattigdom, inflasjon og råvarepriser
 - Tredjeparts-sertifisering og betydning av uavhengighet
 - Sammenhengen mellom fattigdom og barnarbeid, avskoging, klima mm
- I Dagsavisen stilte vi spørsmålet – når «Alt blir dyrere. Hvem betaler egentlig prisen?» Vi la vekt på at fattige bønder erfarer høy inflasjon og har store utfordringer med å dekke sine kostnader, og fattigdom er ofte rotårsak til barnarbeid mm. Tilgjengelig her: <https://www.dagsavisen.no/debatt/2023/02/07/alt-blir-dyrere-hvem-betaler-egentlig-prisen/>
- I Panorama (tidligere Bistandsaktuelt) stilte Etisk Handel og vi spørsmålet om ekspertutvalget hadde glemt handel når de la frem nye tiltak for utviklingspolitikken. Her etterlyser vi en debatt om hvordan flytte handel fra ikke-bærekraftig til bærekraftige produkter og tjenester, på samme måte som vi har hatt en debatt om hvordan flytte investeringer fra fossil til fornybar energi. Handel har et enormt utviklingspotensial, når gjort på riktig måte. I 2022 var global handel på 326 billioner norske kroner.

Samme år var den internasjonale bistanden fra OECDs utviklingskomité sine medlemsland sammenlagt 2 billioner norske kroner, altså langt under én prosent (0,6 prosent) sammenlignet med størrelsen på handel.

<https://www.panoramanyheter.no/utviklingspolitikk-okonomi-og-naeringsliv/glemte-dere-at-verden-handler-kjaere-ekspertutvalg/342243>

- Generell forbrukerkommunikasjon; kommunikasjon i sosiale medier om utfordringer innen jordbruk i Asia, Afrika og Latin-Amerika og effekten av Fairtrade.
- Dialog med andre sivilsamfunnsorganisasjoner.
- Påvirkningsarbeid mot myndigheter og politikere, herunder innspill og høringer vedrørende offentlige anskaffelser, klimafinansiering, Afrika-strategi mm og herunder påpekning av hvilken rolle handel kan spille.
- Samarbeidsprosjekt med Norad og Mester Grønn og Norgesgruppen om styrking av leverandørkjeden.
- 2023 ga også rekord i antall nye lisenstakere med hele 8 nye. To er innen tekstilsektoren, med Bokhari AS og Profilforum AS, og dermed fortsetter den gode trenden innen tekstil fra 2022. Odd Langdalen kom tilbake som lisenstaker for Fairtrade-bananer, og dermed er det to leverandører av Fairtrade-bananer på det norske markedet. WaterLogic som leverer kontortjenester kom inn som ny lisenstaker med Fairtrade-kaffe, og Noramix Brands og Noramix Trade med økologisk kokosmelk under merket True Life som lanseres på markedet i 2024. Sørlandschips ble også ny lisenstaker og har lansert Fairtrade-merket Go' Vegan-sjokolade. Andre produktnyheter ble også lansert av eksisterende lisenstakere, hvor ett produktene var Iskaffe fra Kolonihagen og Rema 1000.

Trinn 4: sette mål, gjennomføring og resultater

Prioriterte aktiviteter/mål i rapporteringsåret

Aktiviteter:

Oppfølging av relevante dagligvareaktører, merkevareeiere og lisenstakere, samt andre relevante aktører for å påvirke til innkjøp av Fairtradesertifiserte produkter.

Påvirkningsarbeid overfor myndigheter.

Samarbeid med andre organisasjoner (Blant annet Etisk Handel Norge, Norges Vel, Miljømerking Norge, Debio, ForUM for Utvikling og Miljø).

Kommunikasjonsaktiviteter rettet mot utvalgte målgrupper

Prioriterte aktiviteter/mål for kommende rapporteringsår

Aktiviteter:

Oppfølging av relevante dagligvareaktører, merkevareeiere og lisenstakere, samt andre relevante aktører for å påvirke til innkjøp av Fairtrade sertifiserte produkter; med særlig fokus på forbrukerne.

Kommunikasjonsaktiviteter rettet mot utvalgte målgrupper; herunder forbrukerne.

Samarbeid med andre organisasjoner (blant annet Etisk Handel Norge, Miljømerking Norge, Debio, ForUM for Utvikling og Miljø).

Fokus-produkter: Bomull, kaffe, blomster, kakao og bananer

Rådgiving av private og offentlige aktører innen levelønn, anstendig betaling, klima-tiltak, avskoging, og ift. EUDR, CSRD, Åpenhetsloven, Green Claims og andre relevante risikoområder samt lover, reguleringer og direktiver

Trinn 5: Kommunikasjon eksternt

Deling av kompetanse og erfaringer

Har organisasjonen i rapporteringsåret delt kunnskap om eller erfaringer med etisk handel med bedrifter eller andre organisasjoner?

Ja

Hvis ja, gi en nærmere beskrivelse

Fairtrade Norge var synlige og deltok på en rekke arrangementer og debatter i 2023.

Blant disse var:

- Arendalsuka – debatt om kaffe og sertifiseringer
- Etisk Handel - Sertifiseringer som tiltak for å håndtere risiko i leverandørkjeden:
Deling av erfaringer
- KS Anskaffelsesforum
- Asker Kommunes interne Anskaffelsesforum sammen med Miljømerking Norge/Svanemerket
- Innspill til Norges Afrika-strategi med UD på Litteraturhuset
- Innspill til klimatilpasningsstrategi hos UD og Norad
- Paneldebatt om kaffe hos Utviklingsfondet

Trinn 6: Varslingskanaler og klagemekanismer

Har virksomheten i sørget for at arbeidstakere i leverandørkjeden og i eventuelle partnerprosjekter har tilgang på fungerende varslingskanaler eller klagemekanismer?

Vi har følgende varslingsmekanismer og klagemekanismer:

3.1 Klager og påstander

Å opprettholde troverdigheten i Fairtrade-systemet krever at organisasjonene våre opptrer raskt og profesjonelt for å håndtere eventuelle klager eller påstander om kvaliteten eller leveringen av tjenestene våre, eller handlinger til våre ansatte eller enhver konsulent eller entreprenør som handler på Fairtrades vegne. Påstander kan skyldes brudd på Fairtrade-verdier, retningslinjer og prosedyrer eller etiske retningslinjer fra en medarbeider, konsulent eller kontraktør. Klager kan også omfatte uttrykk for misnøye med kvaliteten eller leveransen av Fairtrades tjenester.

Medlemmene må ha på plass klare prosesser og prosedyrer for å håndtere påstander og klager mottatt enten internt eller fra tredjeparter, bl.a.

analysere arten av påstanden eller klagen, eskalere problemer innenfor Fairtrade-systemet eller med relevante myndigheter etter behov, beskytte identitetene av klagere, og formidling av prosessen og resultatet av enhver etterforskning som utløses.

3.2 Varsling

Fairtrade oppfordrer alle ansatte og kontraktører til å ta opp eventuelle bekymringer de måtte ha om andres oppførsel, eller måten organisasjonen eller det globale systemet styres på. Medlemmene forplikter seg til å etablere og implementere en varslingspolicy utformet for å sikre at bekymringer om mulig upassende oppførsel, ulovlig eller farlige aktiviteter, eller andre former for feilbehandling bringes raskt til ledelsens oppmerksomhet, og rapporteres til Fairtrade Internationals globale varslingsordning. Policyen skal muliggjøre og oppmuntre ansatte å ta opp genuine bekymringer om mulige forseelser på jobben uten frykt for represalier, og å forsikre dem om at slike saker vil bli håndtert profesjonelt og effektivt. Retningslinjer bør utpeke ansvarlig(e) person(er) som

ansatte trygt kan ta opp sine bekymringer med, og sikre at de som mottar rapporter er fullt opplært i prosedyrene som skal følges, inkludert hvor og hvordan de skal rapportere til den globale varslingsordningen. Alle medlemmer er forpliktet til å sikre at enhver varslingspolicy tar hensyn til nasjonale forskrifter og rapportering til myndighetene, offentliggjøring av offentlig informasjon og beste praksis innen non-profit sektoren.

3.3 Risikostyring

Fairtrade er forpliktet til å skape en organisasjonskultur som gjør det mulig for det globale systemet å nå sine mål gjennom hensiktsmessig styring av risiko.

God risikostyringspraksis bidrar til å sikre at vi utnytter mulighetene, samtidig som vi reduserer trusler mot våre strategiske mål og virksomhet. Alle Fairtrade-medlemmer forplikter seg til å etablere og drifte et system for risikoovervåking og -styring for å identifisere, vurdere, overvåke og administrere risiko knyttet til gjennomføringen av deres egne aktiviteter. Medlemmer har også en forpliktelse til å bidra til Fairtrades globale risikostyringssystem, og rapportere alle kjente systemomfattende risikoer som oppstår fra deres egne aktiviteter eller vurderinger eller handlinger som blir iverksatt for å redusere eller unngå disse.

Mer informasjon om dette temaet er tilgjengelig her:

https://files.fairtrade.net/2019_FairtradeOrganizationCode.pdf

Kontakt:

Odd Michael Stavnes

oms@fairtrade.no